

عنوان

سیر تحول آموزش صنایع دستی مدارس

در آینه اسناد

جلد دوم: از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۵۷ خورشیدی

www.ketab.ir

مؤلف

مژگان ذرانی

پاییز ۱۴۰۲

- سرشناسه : درانی، مژگان، ۱۳۵۲ -
 عنوان و نام پدیدآور : سیر تحول آموزش صنایع دستی مدارس در آیین اسناد/مؤلف مژگان دورانی.
 مشخصات نشر : تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی اولین ها، ۱۴۰۲ -
 مشخصات ظاهری : ج.
 شابک : ج. ۱: ۸۰۰-۲۰-۸۲۲-۶۲۲-۹۷۸؛ ج. ۲: ۵-۲۱-۸۲۲-۶۲۲-۹۷۸
 وضعیت فهرست : فیبا
 نویسی :
 یادداشت :
 یادداشت :
 یادداشت :
 مندرجات : ج. ۱. از تاسیس اولین هنرستان تا سال ۱۳۲۰ خورشیدی
 - ج. ۲. دوم: از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۵۷ خورشیدی
 موضوع : صنایع دستی -- ایران -- تاریخ
 Handicraft -- Iran -- History
 صنایع دستی -- ایران -- تاریخ -- اسناد و مدارک
 Handicraft -- Iran -- History -- Sources
 آموزش حرفه‌ای -- ایران -- تاریخ
 Vocational education -- Iran -- History
 آموزش حرفه‌ای -- ایران -- تاریخ -- اسناد و مدارک
 Vocational education -- Iran -- History -- Sources
 رده بندی کنگره : TT۱۰۷
 رده بندی دیویی : ۷۲۵/۵۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی : ۹۴۲۵۷۶۸
 ملی :
 اطلاعات رکورد : فیبا
 کتابشناسی :

تهران. میدان انقلاب. بعد از شعری جاوید ساختمان افق پلاک ۱۳۶۰ واحد ۱۵ -
 ۹۱۲۲۳۷۴۷۱۵-۰۹۱۲۲۳۷۴۷۱۵-۶۶۴۸۰۴۶۸-

عنوان: سیر تحول آموزش صنایع دستی مدارس در آیین اسناد

نویسنده: مژگان درانی

نشر و پخش: موسسه فرهنگی انتشاراتی اولین ها

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: مجد

قیمت: ۵۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۲۲۰-۲۱-۵

پیشگفتار

ایران به دلیل صنعت دستی قوی در دوران قبل از قاجار، همواره از کشورهای مهم و تأثیر گذار بر عرصه جهانی بوده است. مهم ترین عوامل این موفقیت وجود استادکاران توانمند، فعال بودن حجره های آموزش سنتی و شاگردان با ذوق و متقاضی حرفه آموزی بود، اما وقوع انقلاب صنعتی و ضعف دولتمردان در مدیریت صنعت کشور موجب دلسردی صنعتگران و در نتیجه از میان رفتن بسیاری از صنایع شد.

در دوره پهلوی دوم، نیز به دلیل نیاز کشور به تولید و گسترش کارخانجات و صنایع ماشینی، تربیت نیروهای متخصص در اولویت قرار گرفت و آموزش هنرهای سنتی به صورت محدود ارائه شد. هرچند که در دوره حاضر، این صنعت اهمیت گذشته خود را از دست داده، اما به دلیل انتقال انرژی مثبت از دست هنرمند به اثر و از محصول به مخاطب، همچنان مورد توجه بسیاری از طرفداران داخلی و خارجی قرار دارد.

نبود منبعی منسجم در این خصوص، ضرورت استفاده از تجربیات گذشته جهت تحکیم گام های مؤثر در تربیت صنعتگران خانوار دستی و حمایت از تولید داخلی مهم ترین دلایل تنظیم این مجموعه شد. زیرا آشنایی با قرار و فرودهای این عرصه به برنامه ریزان کمک می کند تا در بازنگری اهداف، ایجاد رشته ها، تعیین مواد درسی، استقلال و اشتغال زایی فارغ التحصیلان، بازار داخلی و صادرات محصولات، برنامه های کاربردی و دقیقی ارائه نمایند. در روند مطالعاتی، برای درک بهتر، ارائه نمایی کلی از نظام حکومتی و آموزشی به مخاطب، لازم و ضروری بود.

بنابراین بخش اول، نه تنها این نیاز را تأمین می کند بلکه حاوی پیشینه پژوهش برای محققین جوان در تمامی حوزه هاست، زیرا مطالعه این مجموعه و به طور ویژه نوشتار حاضر می تواند موضوعات تحقیقی دست اول را در اختیار پژوهشگران قرار دهد. گرچه در بخش دوم اهتمام بر این بود که آموزش صنایع دستی به صورت تخصصی، مورد توجه قرار گیرد، اما به دلایل ذکر شده، در بندهای قبل و مستندات موجود در متن، این خواسته محقق نگردید. از این رو نگارنده مدعی نیست که پژوهش حاضر تمام

موارد و زمینه‌ها را در برابر نخبگان قرار می‌دهد، بلکه با استطاعت علمی و یافته‌های در دسترس به بررسی، توصیف، تجزیه و تحلیل پرداخته است.

پُر واضح است، که بینش هیچ نویسنده‌ای نسبت به اوضاع جامعه در بازه زمانی مورد مطالعه بدون تأثیر نیست، اما در نگارش متن، سعی بر نگاه بی‌طرفانه بود. بنابراین جانبداری یا مخالفت‌های درون متنی بر اساس مستندات ارائه شده صورت گرفت. گرچه، مدارک تاریخی نیز هرگز به‌طور کامل روشن کننده تمام حقیقت نیستند. زیرا عملکردها بر اساس شرایط زمانه اولویت بندی می‌شوند و قضاوت آیندگان بدون در نظر گرفتن چنین عواملی قطعاً متزلزل خواهد بود.

این مستند نگاری تاریخی و تداومی با هدف بررسی تحولات آموزش صنایع دستی از دوره ناصری تا عصر انقلاب اسلامی، سال ۱۳۹۵ و در کلاس روشی تحقیق خانم دکتر مهین سهرابی آغاز شد، که پس از آن با مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای گسترش یافت و در نهایت در ۳ جلد تنظیم گردید. جلد اول: دوره ناصری و پهلوی اول در تاریخ ۹۸/۴/۱۳ به پایان رسید. ویرایش نوشته حاضر از ۲۱ دی ماه ۹۸ آغاز گردید و در اردیبهشت ۹۹ خاتمه یافت. اوج توجه و توسعه آموزش صنایع دستی در مدارس، مربوط به دوران بعد از جنگ تحمیلی ایران و عراق است، که آن سالها مستندات آن در جلد سوم ارائه می‌گردد.

جای آن دارد که از استادان بزرگوار: «خانم‌ها دکتر مهین سهرابی نصیرآبادی، دکتر ناهید عبدی و آقای دکتر هادی ربیعی» که نقش مؤثری در شکل‌گیری تحقیق حاضر داشتند و هم‌چنین از مجموعه کارکنان مرکز اسناد و کتابخانه ملی به ویژه خانم‌ها «قاضی، مقیمی، فلاح، مرادعلیان و طلوعیان»، کتابداران بخش پایان: آقایان «منصوری و کوش‌منش» که با وجود سنگینی مجلدات، در نهایت بزرگواری همکاری نمودند، نهایت سپاس و قدردانی خود را ابراز دارم. امید آن دارم که این مجموعه بتواند مورد استفاده پژوهندگان عرصه آموزش و پرورش و جامعه صنایع دستی قرار گیرد.

مژگان درانی

۱۳۹۹/۲/۲۴

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۲۹	مقدمه
۳۱	فصل اول: جایگاه هنر و آموزش نزد پهلوی دوم
۳۷	بخش اول: سال‌های ۳۳-۱۳۲۱
۳۸	گفتار اول: موقعیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی
۳۹	جو حاکم بر جامعه
۵۵	توسعه یا رکود صنایع ماشینی و کارخانه‌ها
۶۱	گفتار دوم: وضعیت فرهنگی، هنری
۶۲	تشکیل انجمن‌های ادبی، برگزاری سخنرانی و برنامه‌های فرهنگی
۸۷	تأسیس یا بازسازی بنا، جهت بهره‌برداری و برگزاری برنامه‌های فرهنگی
۸۷	مرمت ابنیه تاریخی، تأسیس و گسترش موزه‌ها در سراسر کشور
۹۸	ساخت یا بازسازی آرامگاه معاصر ملی و ایجاد مکان‌های فرهنگی
۱۰۲	ساخت کتابخانه، اهداء کتاب، ترویج فرهنگ کتابخوانی و انتشارات
۱۰۶	توجه به اماکن مذهبی
۱۰۸	معطوف شدن به هنر
۱۴۵	هنرهای جدید
۱۵۲	گفتار سوم: کیفیت آموزشی
۱۵۳	اقدامات اداری درون سازمانی
۱۵۳	قوانین استخدام
۱۵۵	انتصابات
۱۵۶	جلسات
۱۶۱	نظام آموزشی
۱۶۶	تحقیق و بررسی
۱۶۶	صدور بخشنامه‌ها و هشدارها
۱۶۹	مقررات ثبت نام

۲۵۱	معطوف شدن به هنر
۲۵۲	هنرهای ملی
۲۶۷	هنرهای جدید
۲۷۲	گفتار سوم: کیفیت آموزشی
۲۷۳	اقدامات اداری درون سازمانی
۲۷۳	قوانین استخدام
۲۷۵	انتصابات
۲۷۵	جلسات
۲۷۷	نظام آموزشی
۲۸۰	تحقیق و بررسی
۲۸۰	صدور بخشنامه‌ها و هشدارها
۲۸۱	مقررات ثبت نام
۲۸۱	مقررات مربوط به خدمت سربازی
۲۸۱	اقدامات فرهنگی پرورشی
۲۸۴	اخبار و گزارش
۲۸۵	اقدامات اداری برون سازمانی
۲۸۵	۱- تربیت و تامین نیروی انسانی
۲۸۵	۱-۱- تاسیس مراکز و مؤسسات آموزشی
۲۸۵	۱-۱-۱- مدارس
۲۸۶	دبستان
۲۸۶	دبیرستان
۲۸۷	هنرستان
۲۹۵	مدارس ملی
۲۹۵	مدارس حرفه‌ای
۳۰۱	راهنمایی
۳۰۱	۱-۲- مراکز آزاد آموزشی

۳۰۴	۱-۱-۳- مدارس عالی
۳۰۴	۱-۱-۴- دانشکده
۳۰۴	اخبار دانشگاه، دانشجو و استاد
۳۰۴	۱-۱-۵- مراکز پرورش معلم
۳۰۴	دانشسرا
۳۰۵	مرکز تربیت آموزگار
۳۰۵	مرکز تربیت معلم
۳۰۵	سازمان نمونه تعلیم و تربیت حرفه‌ای کشور
۳۰۷	۱-۲- اقدامات تکمیلی
۳۰۷	بورس دانشجویان
۳۰۷	اعزام به خارج فرهنگیان
۳۰۷	بازآموزی و ضمن خدمت معلمان
۳۰۷	۱-۳- بررسی نتایج اقدامات درون سازمانی از طریق آزمون
۳۰۸	اعلام برگزاری امتحانات داخلی
۳۰۸	بخشنامه‌های مهم
۳۰۹	امتحانات تأثیر گذار در ادامه تحصیل
۳۰۹	اطلاعیه‌های ویژه کنکور
۳۰۹	اخبار تکمیلی
۳۱۱	۱-۴- ایجاد تسهیلات و رسیدگی به مطالبات
۳۱۱	اقدامات رفاهی دانش‌آموزی و تجهیز مدارس
۳۱۲	مطالبات دانش‌آموزان و اولیاء
۳۱۲	امکانات رفاهی معلمان
۳۱۲	مطالبات فرهنگیان
۳۱۳	اخبار ویژه معلمان
۳۱۴	بررسی انتقادات مردم و کارشناسان، اعترافات مسئولان
۳۱۶	۱- تهیه و توزیع کتاب

۳۱۷	پی گفتار
۳۲۳	بخش سوم: سال‌های ۵۷-۱۳۴۶
۳۲۴	گفتار اول: موقعیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی
۳۲۵	جو حاکم بر جامعه
۳۳۱	توسعه یا رکود صنایع ماشینی و کارخانه‌ها
۳۳۳	گفتار دوم: وضعیت فرهنگی، هنری
۳۳۴	تشکیل انجمن‌های ادبی، برگزاری سخنرانی و برنامه‌های فرهنگی
۳۴۸	تأسیس یا بازسازی بنا، جهت بهره‌برداری و برگزاری برنامه‌های فرهنگی
۳۴۹	مرمت ابنیه تاریخی، تأسیس و گسترش موزه‌ها در سراسر کشور
۳۵۱	ساخت یا بازسازی آرامگاه مفاخر ملی و ایجاد مکان‌های فرهنگی
۳۵۲	ساخت کتابخانه، اهداء کتاب، ترویج فرهنگ کتابخوانی و انتشارات
۳۵۳	توجه به اماکن مذهبی
۳۵۳	معطوف شدن به هنر
۳۵۳	هنرهای ملی
۳۷۴	هنرهای جدید
۳۷۹	گفتار سوم: کیفیت آموزشی
۳۸۰	اقدامات اداری درون سازمانی
۳۸۰	قوانین استخدام
۳۸۴	انتصابات
۳۸۵	جلسات
۳۹۲	نظام آموزشی
۳۹۷	تحقیق و بررسی
۳۹۸	صدور بخشنامه‌ها و هشدارها
۴۰۰	مقررات ثبت نام
۴۰۳	مقررات مربوط به خدمت سربازی
۴۰۴	اقدامات فرهنگی پرورشی

۴۱۱	 اخبار و گزارش
۴۱۳	 اقدامات اداری برون سازمانی
۴۱۴	 ۱- تربیت و تامین نیروی انسانی
۴۱۴	 ۱-۱- تأسیس مراکز و مؤسسات آموزشی
۴۱۴	 ۱-۱-۱- مدارس
۴۲۲	 دبستان
۴۲۳	 دبیرستان
۴۲۴	 هنرستان
۴۲۶	 مدارس ملی
۴۲۷	 مدارس حرفه‌ای
۴۳۴	 راهنمایی
۴۳۵	 ۱-۲- مراکز آزاد آموزشی
۴۳۶	 ۱-۳- مدارس عالی
۴۳۸	 ۱-۴- دانشکده
۴۴۱	 اخبار دانشگاه، دانشجو و استاد
۴۴۱	 ۱-۵- مراکز پرورش معلم
۴۴۱	 دانشسرا
۴۴۲	 مرکز تربیت آموزگار
۴۴۳	 مرکز تربیت معلم
۴۴۳	 سازمان نمونه تعلیم و تربیت حرفه‌ای کشور
۴۴۴	 ۱-۲- اقدامات تکمیلی
۴۴۴	 بورس دانشجویان
۴۴۴	 اعزام به خارج فرهنگیان
۴۴۴	 بازآموزی و ضمن خدمت معلمان
۴۴۵	 ۱-۳- بررسی نتایج اقدامات درون سازمانی از طریق آزمون
۴۴۵	 اعلام برگزاری امتحانات داخلی

- سند ۱-۱-۳۱: دعوت از کارمندان شهرداری جهت بازدید نمایشگاه نقاشی ایرانی... ۱۲۷
- سند ۱-۱-۳۲: دعوت از کارمندان شهرداری جهت بازدید از نمایشگاه نقاشی ایرانی و زری ۱۲۷
- سند ۱-۱-۳۳: اطلاع رسانی جهت شرکت در نمایشگاه صنایع ظرفه برزیل ۱۳۰
- سند ۱-۱-۳۴: اطلاع رسانی جهت شرکت در نمایشگاه صنایع ظرفه برزیل ۱۳۰
- سند ۱-۱-۳۵: برپایی نمایشگاه صنایع دستی گروهی در اصفهان ۱۳۰
- سند ۱-۱-۳۶: تأسیس فروشگاه صنایع ۱۳۲
- سند ۱-۱-۳۷: چیدمان غرفه هنرهای زیبای ایرانی ۱۳۲
- سند ۱-۱-۳۸: محصولات قابل ارائه در فروشگاه سازمان صنایع کشور ۱۳۲
- سند ۱-۱-۳۹: پیگیری و پاسخ در خصوص قطعه زری مفقود شده ۱۳۲
- سند ۱-۱-۴۰: درخواست خسارت نقدی قطعه زری مفقود شده ۱۳۳
- سند ۱-۱-۴۱: تخصیص غرفه فروشگاه ۱۳۳
- سند ۱-۱-۴۲: ایجاد نمایشگاه دائمی ۱۳۳
- سند ۱-۱-۴۳: فراخوان شرکت در نمایشگاه ۱۳۳
- سند ۱-۱-۴۴: درج فراخوان شرکت در نمایشگاه ۱۳۴
- سند ۱-۱-۴۵: فراخوان جهت شرکت در نمایشگاه نقاشی ایرانی ۱۴۰
- سند ۱-۱-۴۶: اطلاع رسانی عمومی فراخوان ۱۴۰
- سند ۱-۱-۴۷: اطلاع رسانی وزارت خارجه برای شرکت در نمایشگاه بین المللی دهلی نو ۱۴۰
- سند ۱-۱-۴۸: فراخوان وزارت فرهنگ برای شرکت در نمایشگاه ۱۴۰
- سند ۱-۱-۴۹: اطلاع رسانی برای شرکت در نمایشگاه بین المللی دهلی نو ۱۴۱
- سند ۱-۱-۵۰: اطلاع رسانی برای شرکت در نمایشگاه بین المللی دهلی نو ۱۴۱
- سند ۱-۱-۵۱: لیست هنرمندان و قیمت آثار شرکت کننده در نمایشگاه پاریس ۱۴۱
- سند ۱-۱-۵۲: پرداخت هزینه های آثار شرکت کننده در نمایشگاه پاریس ۱۴۱
- سند ۱-۱-۵۳: گزارش نمایشگاه دهلی نو ۱۴۲
- سند ۱-۱-۵۴: لیست، قیمت و نام هنرمندان آثار نمایشگاه دهلی نو ۱۴۲

- سند ۱-۱-۵۵: صورتحساب بیمه آثار ارسالی به نمایشگاه آمریکا و هند ۱۴۳
- سند ۱-۱-۵۶: تقاضای سهراب سپهری برای رزرو سالن ۱۴۳
- سند ۱-۱-۵۷: بخشی از اساسنامه هنرستان موسیقی ۱۸۹
- سند ۱-۱-۵۸: نمونه‌ای از ابلاغ هنرآموزان ۱۸۹
- سند ۱-۲-۱: تخصیص زمین برای ایجاد مراکز فرهنگی ۲۴۹
- سند ۱-۲-۲: تخصیص زمین برای ایجاد مراکز فرهنگی ۲۴۹
- سند ۱-۲-۳: تخصیص زمین برای ایجاد مراکز فرهنگی ۲۵۰
- سند ۱-۲-۴: تشکیل غرفه آثار هنرمندان صنایع دستی ۲۶۰
- سند ۱-۲-۵: جمع‌آوری مستنداتی در خصوص فرهنگ عامه ۲۶۶
- سند ۱-۲-۶: جمع‌آوری مستنداتی در خصوص فرهنگ عامه ۲۶۶
- سند ۱-۲-۷: آیین‌نامه استخدام معلم پیمانی ۲۷۳
- سند ۱-۲-۸: متن آیین‌نامه استخدام معلم پیمانی ۲۷۳
- سند ۱-۲-۹: بخشی از اساسنامه خانه‌داری ۲۷۷
- سند ۱-۲-۱۰: اساسنامه هنرستان صنعتی ۲۷۸
- سند ۱-۲-۱۱: اساسنامه هنرستان صنعتی ۲۷۸
- سند ۱-۲-۱۲: افتتاح هنرستان صنعتی ۲۸۸
- سند ۱-۲-۱۳: افتتاح هنرستان صنعتی ۲۸۸
- سند ۱-۲-۱۴: تبلیغ و شرایط نام نویسی در هنرستان صنعتی ۲۹۰
- سند ۱-۲-۱۵: تبلیغ و شرایط نام نویسی در هنرستان صنعتی ۲۹۰
- سند ۱-۲-۱۶: استعلام جهت صدور مجوز هنرستان ۲۹۳
- سند ۱-۲-۱۷: واگذاری ملک جهت صدور مجوز هنرستان ۲۹۳
- سند ۱-۲-۱۸: تأیید مدارک جهت صدور مجوز هنرستان ۲۹۳
- سند ۱-۲-۱۹: صدور مجوز هنرستان ۲۹۳
- سند ۱-۲-۲۰: صدور مجوز هنرستان ۲۹۴
- سند ۱-۲-۲۱: درخواست صدور مجوز تأسیس کلاس‌های شبانه هنرستان ۲۹۴
- سند ۱-۲-۲۲: موافقت با تأسیس کلاس‌های شبانه هنرستان صنعتی ۲۹۴

همان گونه که در جلد اول گذشت، در دوره قاجار مردم از هر لحاظ خودکفا بودند، به عبارتی هم تولیدکننده و هم مصرف کننده تمامی احتیاجات و از جمله صنایع دستی. بنابراین تنها بخش اندکی از نیازهای خود را خریداری می کردند. اما در اواخر این دوره با توجه به ورود مدرنیته، شغل های دولتی پدید آمد که در زمان حکومت پهلوی اول به تدریج تربیت نیروی انسانی جهت کارهای اداری، پزشکی، مهندسی، تدریس و ... در رأس امور قرار گرفت. بنابراین برنامه ریزی هایی برای تأسیس مدرسه، دانشکده و دانشگاه ها صورت پذیرفت. اصلاحات آموزشی صورت گرفته بین سال های ۱۳۰۴ تا ۱۳۲۰، ظرفیت آموزشی را تا دوازده برابر افزایش داد، گرایش به تحصیلات عالی در میان مردم به تأسیس دانشکده های جدید انجامید. از این رو افراد به علت تمایل به رفاه نسبی و درآمد بهتر، از مشاغل آزاد فاصله گرفته و به سمت کارهای اداری کشیده شدند. هم چنین دوره پهلوی اول آغاز بهبود ارتباطات، توسعه اقتصادی، توسعه راه آهن، احداث کارخانه های جدید و تأمین وام کم بهره برای صاحبان کارخانه ها محسوب می شود زیرا رضاخان تمایل داشت کشوری قوی، فارغ از نفوذ بیگانگان به وجود آورد. نیاز او برای ساخت کاخ مرمر، موجب جذب افراد به حرفه آموزی و احیاء هنرهای سنتی شد که در دوره پهلوی دوم گسترش بیشتری یافت. به دنبال پیشرفت روز افزون کشورهای اروپایی، تلاش در جهت صنعتی کردن کشور و در نتیجه تأسیس مدارس فنی و حرفه ای با رشته های متنوع، در دستور کار دولت قرار گرفت که تسهیلاتی برای فارغ التحصیلان هنرستان ها و آموزش رایگان هنرجویان را به ارمغان آورد.

در این مجلد دوره پهلوی دوم از ۱۳۲۱، یعنی پس از برکناری رضاخان و جای نشینی محمدرضا^۱ شاه تا پایان سال ۱۳۵۶ که برابر با پایان حکومت پهلوی است، مورد بررسی

^۱ متولد ۱۲۹۸ و متوفی ۱۳۵۹.

قرار می‌گیرد. همان‌گونه که در جلد اول گفته‌شد، با شروع جنگ جهانی، فعالیت بسیاری از کارخانه‌ها و تأسیسات جدید صنعتی، مدارس و شمار زیادی از عملیات مهم متوقف گشت. روی کار آمدن محمدرضا نیز در ابتدای حکومت کمکی به خروج از این رکود نکرد. لیکن با قدرت گرفتن او اقدامات تدریجی، دستاوردهایی به دنبال داشت اما به دلیل غفلت از آرمان‌های ملی و فاصله گرفتن از توده مردم، سیاست‌هایش با شکست مواجه شد که در نهایت به سقوط و عزیمت از کشور انجامید.

برخی اسناد به‌جای مانده از این دوره، پس از تبدیل مبدأ خورشیدی به شاهنشاهی، به این تاریخ درج شده‌اند، لیکن تمامی تاریخ‌های ثبت شده در نوشتار حاضر، خورشیدی است که جهت پرهیز از تکرار واژه «خورشیدی» حذف شده و جهت دسترسی آسان مخاطب، در زیر نویس معادل قمری و میلادی آن سال آمده‌است.

فصل اول این کتاب، ضمن بررسی عوامل تأثیرگذار بر پیشرفت یا رکود صنایع دستی در بافت زمانه، به تحولات آموزشی در تمامی زمینه‌ها با تمرکز به اخبار نشریات و به‌طور ویژه روزنامه اطلاعات، به صورت مبسوط توجه کرده است. گرچه هدف از این نوشتار بررسی پیشینه آموزش صنایع دستی در مدارس است، اما از میان سه جلد، این مجلد می‌تواند مورد استفاده مخاطبان و پژوهشگران بیشتری قرار گیرد. زیرا این فصل به مواردی در حوزه آموزش اشاره دارد که هر یک از آن‌ها علاوه بر در دسترس قرار دادن پیشینه، می‌تواند موضوع جدیدی برای پژوهش محسوب گردد. لذا مطالعه این اثر به تمامی محققان عرصه آموزش پیشنهاد می‌شود.